

MATRYCA LOGKI INTERWENCJI „TERYTORIALNEGO PLANU SPRAWIEDLIWEJ TRANSFORMACJI WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO 2030” dla MAŁOPOLSKI ZACHODNIEJ¹

CEL GŁÓWNY: Sprawiedliwa i efektywna transformacja podregionu węglowego w kierunku zielonej cyfrowej gospodarki, zapewniająca wysoką jakość życia mieszkańców w czystym środowisku

Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego 2030 – Elementy adekwatne dla Podregionu Oświęcimskiego				Elementy logiki interwencji specyficzne dla Podregionu Oświęcimskiego, Woj. Małopolskie (interwencja w programie regionalnym FEM)	
Problem	Wyzwanie	Cel operacyjny	Kierunek działania	Typy operacji	Typy beneficjentów
OBSZAR GOSPODARKA					
<ul style="list-style-type: none"> – Słabnący potencjał gospodarczy regionu – Duży udział podmiotów przemysłowych z sektora publicznego oraz tych zatrudniających co najmniej 250 pracowników w populacji przedsiębiorstw innowacyjnych – Znaczący udział sektora wydobywczego w gospodarce regionu – Niski poziom automatyzacji i cyfryzacji procesów produkcyjnych – Duża liczba obiektów, na których składowane są odpady wydobywcze powodujące liczne zagrożenia środowiskowe, przy znikomym odsetku odpadów przekazywanych do dalszego wykorzystania – Niewystarczająca ilość dużych inwestycji – Dominujący obecnie model działalności gospodarczej oparty na liniowym procesie produkcji i konsumpcji 	<p>Przekierowanie gospodarki podregionów górniczych na ścieżkę zielonego, inteligentnego i cyfrowego wzrostu</p>	<p>Zdywersyfikowana oraz zasobo- i energooszczędna gospodarka podregionów górniczych</p>	<p>Dywersyfikacja działalności firm z branży górniczej i okołogórniczej w tym działania na rzecz GOZ¹</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wsparcie tworzenia i rozwoju firm, prowadzące do tworzenia miejsc pracy; – inwestycje produkcyjne, logistyczne i B+R niezbędne do zmiany profilu działalności firm, w tym prowadzące do wprowadzenia nowych/ulepszonych produktów/usług, wejścia na nowe rynki; – wsparcie działań na rzecz pozyskiwania inwestycji tworzących miejsca pracy; – budowa nowych i rozwój istniejących powiązań klastrowych opartych o lokalne potencjały i specjalizacje (rozwijanie potencjału endogenicznego); – wsparcie doradcze oraz inwestycyjne dla zapobiegania i ograniczenia powstawania odpadów oraz zmniejszenia zużycia zasobów środowiskowych (w tym energii i wody oraz surowców) w procesach produkcyjnych i komunalnych; – wsparcie dla wykorzystania gospodarczego odpadów, ścieków i osadów ściekowych oraz biomasy odpadowej; – recykling i odzysk surowców i materiałów z odpadów, w tym dotyczące organizacji lokalnego rynku ponownego ich wykorzystania na zasadzie „mój odpad twoim materiałem produkcyjnym” oraz systemów przetwarzania odpadów zielonych; 	<p>Przedsiębiorcy, Instytucje otoczenia biznesu, Jednostki naukowe i badawcze, Jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki podległe, związki i stowarzyszenia, Jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych, Organizacje pozarządowe, Podmioty ekonomii społecznej, Wspólnoty i spółdzielnie mieszkaniowe, Towarzystwa budownictwa społecznego, Mieszkańcy; Porozumienia, partnerstwa, konsorcja z udziałem tych podmiotów.</p>
<ul style="list-style-type: none"> – Niski udział sektora usług w gospodarce – Niski udział roli start-up'ów w gospodarce regionu, w szczególności sprzyjających rozwojowi Przemysłu 4.0 – Niski poziom przedsiębiorczości wśród mieszkańców regionu – Niedostateczny poziom rozwoju branż równoważących górnictwo 	<p>Wzmocnienie potencjału lokalnej przedsiębiorczości na rzecz tworzenia alternatywnych miejsc pracy w podregionach górniczych</p>	<p>Silna przedsiębiorczość podregionów górniczych</p>	<p>Wsparcie tworzenia nowych firm oraz prowadzenia działalności gospodarczej</p> <p>Wsparcie rozwoju przedsiębiorstw zaliczanych do regionalnych specjalizacji technologicznych</p> <p>Poprawa konkurencyjności mikro i małych przedsiębiorstw podlegających transformacji</p>	<ul style="list-style-type: none"> – upowszechnianie rozwiązań ograniczających konsumpcję – np.: punkty napraw, mechanizmy współdzielenia, wymiana dóbr; – wsparcie start-upowe dla nowych przedsiębiorstw; – rozwój kompetencji pracowników zatrudnionych we wspieranych przedsiębiorstwach; 	

¹ GOZ – gospodarka obiegu zamkniętego

Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego 2030 – Elementy adekwatne dla Podregionu Oświęcimskiego				Elementy logiki interwencji specyficzne dla Podregionu Oświęcimskiego, Woj. Małopolskie (interwencja w programie regionalnym FEM)	
Problem	Wyzwanie	Cel operacyjny	Kierunek działania	Typy operacji	Typy beneficjentów
OBSZAR ŚRODOWISKO					
<ul style="list-style-type: none"> – Najbardziej zależny od węgla region w Polsce – Nieznaczny udział produkcji energii z OZE – Największy konsument węgla kamiennego w Polsce, także w gospodarstwach domowych – Produkcja energii w dużych przestarzałych blokach energetycznych opartych o węgiel – Występowanie niezagospodarowanych terenów przemysłowe – Znaczna ilość budynków niespełniających standardów energetycznych – Występujące ubóstwo energetyczne 	<p>Zdynamizowanie energetyki prosumenckiej w oparciu o potencjały i zasoby podregionów górniczych</p>	<p>Zbilansowana energetyka rozproszona podregionów górniczych</p>	<p>Rozwój energetyki rozproszonej opartej o odnawialne źródła energii</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wdrożenie rozwiązań w zakresie infrastruktury do produkcji energii oraz wytwarzania, dystrybucji i magazynowania energii z OZE² oraz rozwoju obszarów zrównoważonych energetycznie (klastrów energii, spółdzielni energetycznych i wirtualnych elektrowni) i społeczności energetycznych; – zwiększenie wykorzystania OZE w ciepłownictwie systemowym oraz efektywnych energetycznie systemów ciepłowniczych opartych na źródłach kogeneracyjnych, OZE - w zakresie systemów ciepłowniczych wsparcie będzie ukierunkowane na rozwój sieci ciepłowniczych, inwestycje w źródła systemowe oraz magazyny energii. W przypadku źródeł ciepła systemowego wymiana źródła opartego na węglu na gazowe będzie możliwa tylko w przypadku, gdy zastosowanie OZE nie będzie technicznie lub ekonomicznie wykonalne. Preferowane będą źródła wykorzystujące energię z OZE i ciepła odpadowego. Wspierane będą inwestycje w obrębie systemów efektywnych lub w obrębie systemów będących w fazie transformacji do efektywnego energetycznie systemu ciepłowniczego lub chłodniczego; – wsparcie kompleksowych inwestycji w renowację i dekarbonizację budynków oraz związany z tym ekosystem (umiejętności, rozwój technologii, sieciowanie), z uwzględnieniem priorytetowego traktowania projektów uwzględniających zasady Nowego Europejskiego Bauhausu; – budowa zintegrowanego, nowoczesnego i zeroemisyjnego systemu transportowego ułatwiającego mobilność mieszkańców i dostęp do rynku pracy, w tym poprzez: inwestycje w tabor oraz infrastrukturę zrównoważonej mobilności miejskiej (w tym dla ruchu pieszego i rowerowego), rozwój technologii wodorowych – wspierane będą projekty zgodne z odpowiednim SUMP³ (jeżeli jego przyjęcie jest zgodnie z Umową Partnerstwa wymagane) i dotyczące powiązań lokalnych i ponadlokalnych; 	<p>Przedsiębiorcy, Instytucje otoczenia biznesu, Jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki podległe, związki i stowarzyszenia, Jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych, Organizacje pozarządowe, Prosumenci energii odnawialnej, Spółdzielnie / Wspólnoty energetyczne, Spółdzielnie i Wspólnoty mieszkaniowe, Towarzystwa budownictwa społecznego; Porozumienia, partnerstwa, konsorcja z udziałem tych podmiotów.</p>
<ul style="list-style-type: none"> – Duża powierzchnia terenów przemysłowych wymagająca przekształcenia – Duża ilość wytwarzanych i gromadzonych odpadów – Występowanie szkód górniczych – Zanieczyszczenia gleby, powietrza i wód podziemnych związane z działalnością przemysłową, w tym wydobywczą – Kosztochłonność procesów rekultywacyjnych – Brak wizji zagospodarowania terenów przemysłowych/ modelowych scenariuszy – Trudność samorządu w przejmowaniu terenów i infrastruktury pogórnicy i przemysłowej/ nieuregulowany stan prawny – Peryferyjność lub zła komunikacja terenów przemysłowych – Ryzyko zagrożenia powodziowego spowodowane osiadaniami terenu górniczego – Zanieczyszczenie wód podziemnych i powierzchniowych w wyniku przeprowadzonych eksploatacji górniczych 	<p>Przywrócenie terenów przemysłowych (w szczególności pogórnicy) do obiegu gospodarczego, społecznego i środowiskowego w podregionach górniczych</p>	<p>Efektywne wykorzystanie terenów przemysłowych podregionów górniczych na cele gospodarcze, środowiskowe i społeczne</p>	<p>Zniwelowanie skutków działalności przemysłowej, w tym górniczej na środowisko, poprawa wskaźników różnorodności biologicznej w terenach wykorzystanych w celach środowiskowych</p> <p>Poprawa stosunków wodnych na obszarze oddziaływania kopalń</p> <p>Wykorzystanie terenów przemysłowych na cele rozwojowe regionu</p> <p>Systemowe zarządzanie terenami przemysłowymi</p>	<p>Jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki podległe, związki i stowarzyszenia, Organizacje pozarządowe, Przedsiębiorcy, Jednostki naukowe i badawcze, Jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych, Spółdzielnie i Wspólnoty mieszkaniowe, Towarzystwa budownictwa społecznego; Porozumienia, partnerstwa, konsorcja z udziałem tych podmiotów.</p>	

² OZE - odnawialne źródła energii

³ SUMP - Plan Zrównoważonej Mobilności Miejskiej (Sustainable Urban Mobility Plan)

Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego 2030 – Elementy adekwatne dla Podregionu Oświęcimskiego				Elementy logiki interwencji specyficzne dla Podregionu Oświęcimskiego, Woj. Małopolskie (interwencja w programie regionalnym FEM)	
Problem	Wyzwanie	Cel operacyjny	Kierunek działania	Typy operacji	Typy beneficjentów
<ul style="list-style-type: none"> – Duża powierzchnia obszarów wymagających rewitalizacji, w tym centra miast – Brak kompleksowej wiedzy na temat terenów przemysłowych 				<ul style="list-style-type: none"> – nadanie terenom i obiektom zdegradowanym nowych funkcji społecznych, gospodarczych, przyrodniczych i mieszkaniowych z zachowaniem wysokich standardów środowiskowych – w tym kompleksowe przygotowanie terenów przemysłowych przeznaczonych pod działalność gospodarczą wraz z niezbędną infrastrukturą, w tym w ograniczonym zakresie skomunikowaniem tych terenów, – tworzenie niebiesko-zielonej infrastruktury, w tym w powiązaniu z rozwojem usług ekosystemowych; – dofinansowanie działań planistycznych np. koncepcji zagospodarowania terenów i obiektów pogórnich oraz dokumentacji planistycznej, techniczno-ekonomicznej, eksperckiej w zakresie kompleksowych projektów, w tym m.in. związanych z ponownym wykorzystaniem terenów przemysłowych; geodezyjnych pomiarów terenowych na obszarach gmin górniczych; i/ lub wsparcie eksperckie przy opracowaniu przedmiotowych dokumentów. 	
<ul style="list-style-type: none"> – Niedostateczny rozwój transportu niskoemisyjnego – Niewystarczająca dostępność komunikacyjna obszarów poddanych transformacji, w tym peryferyjnych – Brak spójnych rozwiązań komunikacyjnych np. wspólny bilet – Duża emisja zanieczyszczeń z transportu drogowego – Duże natężenie ruchu samochodowego – Niewystarczająca infrastruktura paliw alternatywnych – Małe wykorzystanie infrastruktury rowerowej do celów transportowych – Niski wskaźnik długości ścieżek rowerowych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców – Brak spójnej sieci rowerowej (infrastruktura o charakterze lokalnym) 	Poprawa mobilności mieszkańców regionu i spójności transportowej podregionów górniczych	Efektywny system wzmacniający mobilność w podregionach górniczych	Rozwój przyjaznego środowiska transportu w podregionach górniczych		Jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki podległe, związki i stowarzyszenia, Przedsiębiorcy; Porozumienia, partnerstwa, konsorcja z udziałem tych podmiotów.

Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego 2030 – Elementy adekwatne dla Podregionu Oświęcimskiego				Elementy logiki interwencji specyficzne dla Podregionu Oświęcimskiego, Woj. Małopolskie (interwencja w programie regionalnym FEM)	
Problem	Wyzwanie	Cel operacyjny	Kierunek działania	Typy operacji	Typy beneficjentów
OBSZAR SPOŁECZEŃSTWO					
<ul style="list-style-type: none"> – Niedostateczna oferta kształcenia zgodnie z potrzebami procesu zielonej i cyfrowej transformacji – Programy kształcenia zawodowego niedostosowane do potrzeb rynku pracy – Drenaż zasobów ludzkich – Niskie kwalifikacje – Potrzeba przekwalifikowania – Niedostateczna identyfikacja branż będących potencjałem dla rozwoju gospodarczego regionu – Niska jakość doradztwa zawodowego – Niewystarczający poziom szkolnictwa wyższego – Niewystarczająca współpraca pomiędzy sektorami gospodarki i edukacją od poziomu ponadpodstawowego, w tym kształcenie praktyczne 	<p>Rozwój i dostosowanie kształcenia w celu budowania przyszłości podregionów górniczych w odpowiedzi na wyzwania gospodarki</p>	<p>Atrakcyjne i efektywne kształcenie oraz podnoszenie kwalifikacji w podregionach górniczych</p>	<p>Tworzenie warunków do rozwoju zawodowego</p> <p>Rozwój kształcenia branżowego we współpracy z przedsiębiorcami, w szczególności zgodnie z regionalnymi inteligentnymi oraz technologicznymi specjalizacjami</p> <p>Celowany rozwój kształcenia wyższego zorientowanego na potrzeby zielonej gospodarki</p>	<ul style="list-style-type: none"> – doradztwo zawodowe, rekwalifikacja, wsparcie w poszukiwaniu pracy i przepływie pracowników między pracodawcami, staże, dla osób odchodzących z pracy w sektorze górniczym, okołogórniczym (przedsiębiorstwa w łańcuchach wartości) i firmach emisyjnych (GOE), – szkolenia i kursy kwalifikacyjne oraz wsparcie doradcze, w tym w zakresie ścieżki zawodowej oraz łączenia życia zawodowego z prywatnym, dla osób nieaktywnych zawodowo zamieszkujących we wspólnym gospodarstwie domowym z osobami odchodzącymi z pracy, – systemowe wsparcie dla osób zainteresowanych założeniem działalności gospodarczej (szkolenia, dotacje, mentoring itp.); – organizacja dodatkowych zajęć szkolnych i pozaszkolnych dla dzieci i młodzieży oraz kształtowanie świadomości mieszkańców, podnoszenie kompetencji i potencjału administracji lokalnej oraz partnerów społeczno gospodarczych w celu przygotowania do inicjowania działań i udziału w transformacji energetycznej i inicjatywach dot. neutralności klimatycznej, zrównoważonej konsumpcji i gospodarki o obiegu zamkniętym, – dostosowanie infrastruktury i rozwój oferty (np.: kursy, szkolenia, zajęcia edukacyjne) jednostek świadczących usługi edukacyjne, w tym szkolnictwa zawodowego (na poziomie ponadpodstawowym i wyższym) i ustawicznego do wyzwań związanych z transformacją; – infrastruktura i usługi opiekuńcze na rzecz osób zależnych, w formie środowiskowej i stacjonarnej zgodnie z zasadami deinstytucjonalizacji, – budżet (w tym obywatelski) na realizację inicjatyw transformacyjnych zarządzany przez JST; – monitorowanie procesu sprawiedliwej transformacji oraz wzmacnianie sieciowania i nawiązywanie współpracy między stronami procesu transformacji. 	<p>Wszystkie podmioty (z wyłączeniem osób fizycznych - nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie odrębnych przepisów), w tym: Jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki podległe, związki i stowarzyszenia, Organizacje pozarządowe, Regionalny Ośrodek Pomocy Społecznej, Podmioty ekonomii społecznej, Instytucje kultury, Porozumienia, partnerstwa, konsorcja z udziałem tych podmiotów.</p>
<ul style="list-style-type: none"> – Utrata miejsc pracy w górnictwie i w sektorach powiązanych z górnictwem – Utrata wysokiego statusu zawodowego górników – Odpływ pracowników w wieku produkcyjnym – Niedostateczna mobilność zawodowa – Bierne podejście rodzin górniczych do aktywizacji zawodowej i podnoszenia kwalifikacji – Niska chęć przekwalifikowania 	<p>Utrzymanie aktywności zawodowej osób zatrudnionych w górnictwie i przedsiębiorstwach powiązanych z górnictwem w podregionach górniczych</p>	<p>Atrakcyjny i efektywny system wsparcia rynku pracy podregionów górniczych</p>	<p>Instrumenty związane z interwencją na rynku pracy w celu zapewnienia kontynuacji/zmiany ścieżki zawodowej</p>		
<ul style="list-style-type: none"> – Nadreprezentacja występowania chorób zawodowych u pracowników, w tym w szczególności zatrudnionych w górnictwie i przedsiębiorstwach powiązanych z górnictwem – Nadreprezentacja chorób (np. płucnych, kardiologicznych, krążeniowych) związanych ze złą jakością powietrza – Pogorszenie stanu zdrowia psychicznego mieszkańców regionu – Niska aktywność społeczna – Starzenie się społeczeństwa – Niewystarczająca oferta dla aktywizacji społecznej grup marginalizowanych 	<p>Poprawa jakości życia mieszkańców podregionów górniczych</p>	<p>Kompleksowy system wsparcia społecznego aktywizujący mieszkańców podregionów górniczych</p>	<p>Poprawa jakości usług społecznych</p> <p>Zwiększenie poziomu aktywności społecznej w szczególności w aspekcie zachowania tożsamości kulturowej i dziedzictwa przemysłowego z poszanowaniem tradycji podregionów górniczych</p> <p>Rozwijanie wiedzy i umiejętności na rzecz sprawiedliwej transformacji</p>		

Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego 2030 – Elementy adekwatne dla Podregionu Oświęcimskiego				Elementy logiki interwencji specyficzne dla Podregionu Oświęcimskiego, Woj. Małopolskie (interwencja w programie regionalnym FEM)	
Problem	Wyzwanie	Cel operacyjny	Kierunek działania	Typy operacji	Typy beneficjentów
<ul style="list-style-type: none"> – Niski poziom kapitału społecznego w zakresie budowanie tożsamości kulturowej i dziedzictwa przemysłowego z poszanowaniem tradycji regionu – Niewystarczający poziom dialogu społecznego na temat transformacji 					
<ul style="list-style-type: none"> – Zróżnicowanie rozwojowe regionu/ specyficzne potencjały – Niedokończone, niezaadresowane problemy z dotychczasowej transformacji – Brak systemowej i długofalowej polityki transformacyjnej oraz modelu przeprowadzenia transformacji – Brak wystarczającej akceptacji środowisk górniczych dla procesu transformacji – Niski poziom świadomości społecznej w zakresie konieczności przeprowadzenia transformacji regionu – Różne tempo odchodzenia od węgla/zamykania kopalń – Niewystarczający potencjał instytucjonalny i współpraca w subregionach 	<p>Wzmocnienie potencjału społecznego i zarządczego dla przeprowadzenia sprawiedliwej transformacji w podregionach górniczych</p>	<p>Efektywny społecznie odpowiedzialny system zarządzania transformacją w podregionach górniczych</p>	<p>Wzmocnienie potencjału instytucjonalnego, w tym kadr realizujących proces transformacji</p> <p>Otwarta i spójna komunikacja i dialog ze środowiskami regionu budująca świadomość procesu transformacji</p>		

Interwencja Funduszu Sprawiedliwej Transformacji w programie regionalnym FEM (jak wyżej) wzmocniona będzie komplementarnymi inwestycjami podejmowanymi przez sektor publiczny i prywatny wspieranymi w ramach II i III filaru Mechanizmu Sprawiedliwej Transformacji m.in. w następujących obszarach:

- OZE i wspieranie efektywności energetycznej, w tym do celów ograniczania ubóstwa energetycznego (m.in. budowa farm i instalacji fotowoltaicznych oraz włączenie ich do sieci elektroenergetycznej, modernizacja sieci ciepłowniczych i elektroenergetycznych, budowa biogazowni, termomodernizacja budynków, wykorzystanie ciepła odpadowego itp.);
- Innowacje i wspieranie rozwoju przedsiębiorstw, w tym wdrażanie nowoczesnych technologii, które przyczynią się do realizacji celów UE w zakresie odporności na zmiany klimatu i spełniają unijne normy dotyczące zrównoważonego rozwoju oraz do generowania nowych, stabilnych miejsc pracy;
- Centra technologiczne w celu podnoszenia kwalifikacji i przekwalifikowania pracowników;
- GOZ (w tym: zapobieganie powstawaniu odpadów i ograniczenie ich ilości, recykling, utylizacja odpadów przem., instalacje do odzysku ciepła technologicznego, oczyszczania ścieków, wykorzystania wód kopalnianych);
- Rozwój technologii wodorowych i innych paliw alternatywnych;
- B+R i transfer zaawansowanych technologii;
- Dywersyfikacja działalności gospodarczej przedsiębiorstw;
- Modernizacja infrastruktury oświetleniowej zasilanej czystą energią;
- Technologie magazynowania energii, w tym budowa magazynu energii elektrycznej oraz przyłączenie go do zakładowej sieci elektroenergetycznej;
- Zrównoważony rozwój obszarów miejskich i wiejskich (w tym w zakresie rewitalizacji, rozwoju infrastruktury edukacyjnej, społecznej), realizowane przez podmioty publiczne i prywatne;
- Rewitalizacja i dekontaminacja terenów zdegradowanych, renaturyzacja terenu oraz projekty w zakresie zielonej i błękitnej infrastruktury i zmian przeznaczenia terenów;
- Rozwój infrastruktury społecznej, w tym budownictwa socjalnego i pomocy społecznej;
- Transport nisko- i zeroemisyjny, w tym dekarbonizacja taboru kolejowego;
- Turystyka (pod warunkiem generowania nowych, stabilnych miejsc pracy);

- Rozwój i modernizacja infrastruktury gazowej (w tym rozwój infrastruktury dystrybucji i transportu gazu w celu poprawy efektywności energetycznej, modernizacja systemu pozwalająca na uzyskanie produkcji energii elektrycznej w kogeneracji w oparciu o paliwa gazowe).

ⁱⁱ Założenie: Warstwa strategiczna matrycy interwencji „TPST Województwa Śląskiego 2030” jest podstawą interwencji FST w Podregionie Oświęcimskim (Małopolsce Zachodniej). Wypracowane z partnerami typy operacji przewidziane w interwencji w Podregionie Oświęcimskim w Województwie Małopolskim zostały włączone w logikę interwencji „TPST WSL 2030”.